

LATVJU AVIŽNIECĪBAS TĒVA K. FR. VATSONA SILUETES

(LATVJU PRESES 104. JUBILEJAS GADA PIEMIŅAI)

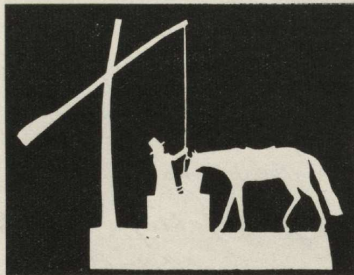

tskaitot iespiestos rakstus laikrakstos, grāmatās un dažus manuskriptus, no laicīgās literatūras nodibināšanās laikmeta darbiniekiem, kādu citu piemiņas zīmju, kas raksturotu šo darbinieku dzīvi un garīgo limeni, uzglabājies ļoti nedaudz. Tās likvidējās pasaules karš, revolūcija un rakstniecības muzeja trūkums. Šādu piemiņu karā gājās bojā ļoti daudz. Nevar neatzīmēt dažu svarīgāku zaudējumu. Vēl līdz Bermona uzbrukumam Jelgavai, kādai atālākai Matisa Stobes (mūsu pirmā periodiskā izdevuma „Latviska gada grāmata“ nodibinātāja un redaktora) radniecī glabājusies kastīte ar Stobes manuskriptiem, miniatūrām, siluetēm u. c. piemiņām. Uzbrukumam sākoties radniecī aizbraukusi uz ārzemēm, pametot dzīvokli un visu nelielu, bet no vairākām paaudzēm sakrājušos mantību. Atbraucot atradusi dzīvokli pilnīgi izlaupītu. Rezultāts — no Stobes

nav palicies pāri ne portrejam, nedz rokraksts, vai cita kāda piemiņa. Šādu pat ceļu aizstaigājis mūsu laicīgās literatūras nodibinātāja, vecā Stendera archīvs. Pasaules karā sākoties Stendera radniecī daļu no viņa archīva noveduši uz Jēkabpils un ierakuši Iksteina alus brūža pagrabā. Krievu karaspēkam atkāpjoties, kāds no vietējiem izpušķodams izstāstījis kazāku daļam, ka pagrabā esot noglabātas kastes ar veciem

vīniem un dārglietām. Protams, kazāki ilgi nav gaidījuši. Izvādot pagrabu uzdūrušies uz Stendera archīva un turpat to likvidējuši: pa daļai sadedzinot, pa daļai iemetot Daugavā un ielas dubļos. Arī daļa no Blaumaņa archīva gājusi bojā revolūcijas laikā.

Bet ir arī ģimenes, kurām šādas piemiņas laimējies saglabāt. Še ievietotās Kārļa Vatsona siluetes nāk no viņa meitas pēcnācējiem — Volkanga Vachtsmuta. Starp dažām Vatsona vēstulēm Vachtsmuta kungs uzglabājis 11 siluetes, kuņas darinājis Vatsons, dzīvodsams uz laukiem, Lestenes mācītāja muižā. Garaļos,

KĀRĻA VATSONA — PIE AKAS

tumšajos rudens vakaros Vatsona mīļākā atpūta bijusi sēdēt pie nelielas lampiņas gaismas un griezt no papīra siluetes. Cik vingrs meistars tas bijis siluetu griešanā, rāda ievietotie attēli. No kādas nenobeigtas siluetes redzams, ka pie griešanas tas nav zīmējis pat kontūras, bet griezis tieši gatavu iedomāto sižetu; kuņu izvēlē viņš vienmēr devis priekšroku apkārtnes ainām. Kā labāka siluete minama „Pie akas“.

(Skat. attēlus.) Vatsona siluetes interesantas kā laikmeta dokumenti un arī raksturo viņu darinātāja daudzpusību. Pieminams še arī Kurzemes orografiskās un hidrografiskās kartes, kuņas Vatsons zīmējis ar diezgan lielu veiklību un kuņas sastopamas kā pielikumi pie „Jahresverhandlungen der Kurländischen Gesellschaft für Literatur und Kunst“ 1819. un 1822. g. gājumos.

A. PRANDE.

KRONIKA

Rakstniecība.

Annas Brigader rakstu astotais sējums. Stāsti. Rīgā, 1925. Valtera un Rapas akc. sab. izdevums.

Šinī sējumā sakopoti 12 stāsti, kas nesen parādījās grāmatā „Drebošas sirdis“ (tās pašas izdevniecības). Gandrīz visus šos stāstus apvieno ideja: cilvēcības cīņa ar necilvēcību. Gandrīz vai katrā stāstā ir kāda sirds, kas bailēs dreb, ka netiktu apsmiets cilvēka sejs, un ja šī sirds izmisumā nostājas cilvēcībai par sargu, tad viņa nebaidās, lai arī pār to nāve ietu pāri. „Braucienā naktī“ krietnā sieva Zelma neatstāj vienu savu vīru arī tad, kad trako komunistu atriebība, un mirst pati līdz. Bet lasītājā pamostas neizsakāms Ignūms pret visu to, kas nevainīgus cilvēkus dzen nāvē. — Ārstis Vigants („Svētku balva“) nenopērk vis rotas lietas, bet izglābj cilvēku no nāves, lai arī par to jāpanes tuvinieku pārmetumi. Un tāpat visos citos stāstos redzam rakstniecīces ideju — nostāties ne tikai uz maksimāli, bet arī uz cildeni cilvēciskā viedokļa. No viņas

rakstiem izplūst maiga gaisma, aizkustinoši humans gars, ticība, ka pat grimuša cilvēka sirdī nav dzisusi gaisma un ka tas var celties. Blakus šim cilvēciskam — arī maksimāli Annas Brigader darbos nekad nav novārtā. — Še derēs aizrādīt arī uz agrākiem A. Brigader rakstu sējumiem: I. un II. — stāsti, III. un V. — dzejas, IV., VI. un VII. — lugas. Šis kopotu rakstu izdevums — visnoderīgākā lasāmviela mūsu bibliotēkās. —

Kronvalda Ata piemiņas diena. Piedesmit gadus atpakaļ (17. (5.) februārī) pavisam negaidot pēkšņā nāvē mira lielais patriots Kronvalda Atis. Atstāja viņš daudz labāku vietu Terbatā, pārgāja uz Vecpiebalgas draudzes skolu, lai tikai būtu vairāk iespējas strādāt latviešu skolas labā (atvēra tā saukto augstāko klasi, kas toreiz bija augstākā skola ar latviešu mācības valodu) un lai būtu tautas vidū. Kaudamies ar miesas vajību, viņš ķērās pie darba, kur tikai vajadzēja aizstāvēt tautas godu vai varēja pakalpot latviešu izglītības lietai. Diezin vai aizraujošākas stundas ir piedzīvotas līdz pat Latvijas valsts